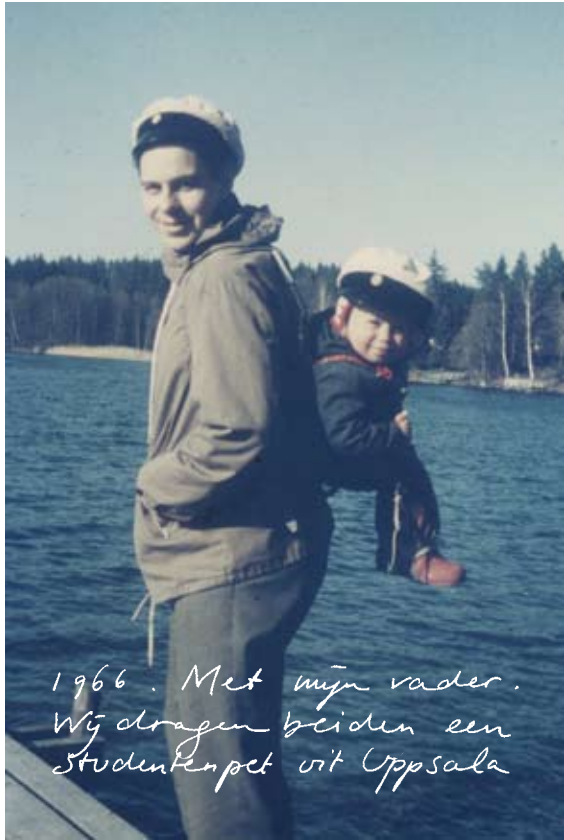

‘HET EERSTE BOEK DAT IK ZELF SCHREEF EN TEKEND, *KLEIN VERHAAL OVER LIEFDE*, GAAT OVER WIE IK BEN. OF WIE IK WAS. EEN MEISJE DAT OP EEN DAG IETS ONTWAART WAT HAAR UIT HAAR SCHULP TREKT’

Illustrator en schrijver Marit Törnqvist over verleden, heden en toekomst

1966. Met mijn vader.
Wij dragen beiden een
Studentenpet uit Uppsala

Altijd al ambitieus,
soms iets te

In mijn herinnering
heb ik mijn halve
kinderbyd in deze
regenbroek gelopen

Bij de Noordzee,
op bezoek bij mijn
opa in Nederland
en op zoek naar
'roze' schelpen

Mijn debuut als
schrijfster, 11 jaar oud.
In een briefwisseling
met mijn moeder

Hier ben ik 3 jaar
en klaar voor een
groot avontuur

Uiteindelijk
trouwde ik met
een man die net
20 oud was
als mijn oom

Mijn eerste Luciafeest met
mijn eigen moeder als Lucia
en mijn vader als enige
publiek

Op langlaufski's
naar school

VERLEDEN

‘Ik was opstandig, maar ergens wilde ik toch bij de groep horen en ik had niet

zo’n onafhankelijke geest dat ik me van groepsgedrag niks aantrok.’

“Ik moet een jaar of drie geweest zijn. Ik zat op de vensterbank. Buiten lag een dik pak sneeuw. Opeens was er paniek in de straat. Er was iemand gevallen en er kwam een ziekenauto. Mijn moeder kwam bij het raam staan en zei: ‘Ach jee, dat meisje heeft waarschijnlijk haar been gebroken.’ Ik zal nooit vergeten hoe ik schrok van die woorden. Ik keek rond in de sneeuw of ik een los been zag liggen. En of ik bloed zag. Het was het ergste wat ik ooit had gehoord en ik kan de angst van dat kind van drie nog voelen. We woonden in Uppsala, in Zweden, in het huis waar mijn vader nog met zijn vader had gewoond, tussen oude, statige meubels. Van die mooie antieke banken en ovale tafels op houten pootjes en marmeren vensterbanken. In mijn herinnering zat ik altijd daar en keek naar buiten. Het is opmerkelijk hoe dat gaat met herinneringen. Tijdens mijn huwelijksreis ben ik er nog eens teruggeweest. Ik had mijn man verteld over de grote vensterbanken en het ‘metersbrede’ trappenhuis. Maar wat in mijn hoofd zo groot was, bleek in het echt klein – ik denk dat die vensterbank misschien vijftien centimeter breed was. **Mijn vader is Zweeds, mijn moeder Nederlandse. Toen ze begin twintig was, is ze letterlijk naar Zweden gevlucht.** Ze stond op het punt te gaan trouwen, met de jongen met wie ze al was verloofd. Ze kende Zweden. Ze was er, vlak na de oorlog, als twaalfjarig meisje geweest en had er een euforische tijd beleefd met een Zweeds vriendinnetje. In Nederland had ze Zweeds gestudeerd. Ze ging naar Uppsala en begon met vertalen, onder meer boeken van Astrid Lindgren. Pas later werd ze schrijfster. Ze ontmoette mijn vader, ze huurde een kamer van hem. Ze trouwden. Misschien hadden ze wel altijd willen blijven, maar mijn vader kreeg een baan aangeboden in Nederland. In Zweden was hij leraar, hier kon hij hoogleraar Scan-

dinavische taal- en letterkunde worden aan de Universiteit van Amsterdam. Toen ik vijf was, zijn we naar Nederland gekomen. Als ik aan mijn vroege kindertijd in Zweden denk, dan zie ik vooral het pachtershuisje waar ik met mijn moeder en mijn anderhalf jaar oudere broer, mijn zusje was toen nog niet geboren, van mei tot september was. Een klein rood huisje in een dal, met twee kamers en een keuken. We wasten ons in het meer en naar de wc ging je buiten in een schuur, op een gat in een plank. De reeën-WC, noemden we die. Mijn vader kwam elk weekend aanrijden in zijn zwarte Kever. We waren de hele dag buiten en renden rond en speelden, zaaiden ons groentelandje in en zwommen in het meer. Mijn moeder zat veel te werken. **Mijn opa had voor ons een huis in Bussum gevonden, maar eerst woonden we een tijdje in Baarn en Soest. Wat ik me daarvan herinner is dat ik op de kleuterschool gepest werd.** Dat kinderen me onder de tafel met hun nagels tot bloedens toe in mijn benen knepen. En de keer dat de juf het ontdekte, me optilde en heel boos werd op de klas, terwijl ik daar in haar armen lag te huilen. In Bussum ging ik naar de Gooiland School. Ik denk nu wel eens: als je je kinderen dan op een deftige school doet, doe het dan goed. Maar waar iedereen in hetzelfde ‘uniform’ liep, met kniekousen, shetlandtruitjes, lange Engelse jassen met ruiten voering en Penny Loafers, trok mijn moeder ons leuke Indiase bloesjes aan met borduursels en geweven rokjes van de Hema in alle kleurtjes. Mijn moeder kwam zelf uit Bloemendaal. Zij had genoeg van dat bekakte. Daarbij was ik iemand met een sterke eigen mening en vermoedelijk heb ik nooit laten doorschemeren dat ik eigenlijk ook wel zo’n echte shetlandtrui wilde en van die kniekousen en Penny Loafers. Ik was opstandig, maar ergens wilde ik toch bij de groep

horen en ik had niet zo’n onafhankelijke geest dat ik me van groepsgedrag niks aantrok. De kinderen voelden dat blijkbaar haarfijn aan. Ik had kort haar en – dat heb ik nog steeds wel – een kaak die een beetje naar voren staat met een grote mond. De kinderen scholden me uit voor aap. Soms tekenden ze in de pauze met een stok een vierkant in het zand en zeiden: ‘Jij bent een aap, dus jij moet de hele pauze in dit hok zitten.’ En dat deed ik dan. Thuis vertelde ik er weinig over. **Intussen ontdekte ik iets: dat de kinderen vonden dat ik mooi kon tekenen. Dan stonden ze om mijn tafel en waren echt onder de indruk. Ze werden er aardiger van.** Toen ik acht was, kochten mijn ouders een boerderij in Zweden. We zaten daar drie maanden per jaar. In Zweden deed ik alles wat ik leuk vond. Met mijn zus timmerde ik poppenhuizen, maakte ik land-schappen vol zelfgemaakte trollen, of ik hielp op de boerderij van de burens. Ik kende alle koeien bij naam en ging mee als de buurvrouw ze zingend uit het bos haalde. Alles was er fijn. Ik zat op de middelbare school. Ik was dertien en zo opgelucht dat ik nog plat was dat ik soms als het heet was, gymde zonder T-shirt. Maar de meisjes om mijn heen werden giechelg en zwierig en praatten over jongens. Toen ik voor het eerst meeging naar de disco, stond ik binnen een kwartier alleen aan de kant. Mijn vriendin stond met een jongen te zoenen. Een afschuwelijke jongen nog wel, vol pukkels. Ik voelde van binnen een verscheurdheid, dit wilde ik zeker niet. Maar ik wilde er wel bij horen. Dat gevoel is heel lang bij me gebleven. Zweden werd een toevluchtsoord, een plek waar je met rust werd gelaten en over dit soort dingen niet na hoefde te denken.” ➡➡

HEDEN

‘Ik was een goeierd die wilde leren tekenen en schilderen, maar ik kwam op de Rietveld Academie in het holst van de kraak- en punktijd’

“Toen ik zeventien was, ben ik op een internationaal kamp gegaan. In Noord-Lapland. Veertien dagen gingen we met een groep jonge mensen lopen door de bergen naar de Noorse kust, met een rugzak vol eten en een tentje. Ik stapte in Zuid-Zweden op de trein en zat er vijftintig uur in. De laatste zes uur was ik helemaal alleen in die trein. Ik heb zes uur uit het raam gekeken en zag alleen maar bossen, moeras, bossen, bergen en bossen en af en toe een rendier. Toen ik uitstapte, hoorde ik het harde ruizen van water-vallen. De tocht was geweldig, ik kwam helemaal tot bloei. Ik liep elke dag vooraan, met een loodzware rugzak waar ik ook nog spullen op stapelde van anderen die het te zwaar hadden. ’s Nachts ging ik zwemmen tussen de ijsschotsen. Het was middernacht-zon en ik sliep amper. Ik was zó gelukkig. Daar in die oernatuur, heel ver van alles, met andere mensen die daarvoor gekozen hadden. En ik werd verliefd. **Ik was ook best stoer. Niet nadrukkelijk stoer of als een jongen, maar om wie ik was. Toen ik terugkwam was ik een ander mens.** Ik, die altijd dacht: ik ben lelijk, ik ben klein, ik ben dit, ik ben dat, kreeg uit allerlei Europese landen brieven van mijn nieuwe Lapland-vrienden, waaronder ook jongens. Lapland was een ommekeer, maar het is niet zo dat het vervolgens allemaal makkelijker werd. In het jaar daarna gingen mijn ouders scheiden. Het ging al een tijd niet goed – op mijn zestiende was er een grote crisis geweest –, maar het leek beter te gaan en ik dacht dat ze erdoorheen waren. Ik was in die zomer weer naar Lapland geweest. Kwam euforisch terug, maar de euforie was snel over toen het tussen mijn ouders definitief misging. Mijn vader was verliefd geworden op een andere vrouw. In september begon ik aan de Rietveld Academie in Amsterdam. De eerste tijd van mijn studie woonde ik nog

thuis, maar dat hield ik niet vol. Ook mijn moeder had een vriend gekregen en die zat de hele tijd te kettingroken en mijn vader, nou ja, die was de kluts helemaal kwijt. Na kerst ging ik op kamers wonen. Het was een heel zwaar eerste jaar. Ik was een goeierd die wilde leren tekenen en schilderen, maar ik kwam op de Rietveld in het holst van de kraak- en punktijd. Voor mijn gevoel was iedereen los-geslagen, met drugs aan het rommelen en met de ME aan het vechten. **Het was een eenzame tijd, ik vluchtte vaak in een droomwereld, in herinneringen aan Lapland en correspondentie met vrienden in Zweden.** Maar vooral ook in het tekenen. Ik woonde in de Bachstraat en meerdere avonden per week zat ik met mijn tekenboekje in de zaal van het toenmalig conservatorium muzikanten na te tekenen. Het tweede jaar ging het beter. Er kwam een leuk meisje in mijn klas, Willemien Min, met wie ik vaak afsprak in café American, om mensen na te tekenen. We bestelden samen één kopje thee want veel geld hadden we niet, maar praatten de hele avond met elkaar. Ik vond in haar een zielsverwant. Ik begon extra lessen op de avondopleiding te volgen en beet me vast in vrijwel niets anders dan tekenen, tekenen, tekenen. Toen ik van de Rietveld af kwam, ging alles met het werk eigenlijk veel makkelijker dan ik had gedacht. Ik kreeg direct veel opdrachten. Mijn eerste opdracht was om een prentenboek voor Astrid Lindgren te maken. Na nog een aantal andere prentenboeken is hieruit een paar jaar later de opdracht voortgevloeid om *Juni-backen* te ontwerpen, een driedimensionale reis door de mooiste boeken van Astrid Lindgren in een kindercultuurhuis in Stockholm. **Ik was dertig. Ik stond aan het hoofd van een miljoenproject met zeventig decorbouwers onder me, die naar me luisterden.** We vulden samen een ruimte in

van duizend vierkante meter groot en zeven meter hoog, waaraan ik twee jaar dag en nacht heb gewerkt en waar uiteindelijk 400.000 bezoekers per jaar heen zouden komen... Vlak voordat ik naar Stockholm vertrok had ik Ad ontmoet. Misschien was het omdat hij zeventien jaar ouder is, maar in ieder geval kwam het niet in me op dat ik verliefd op hem zou worden. Ik vond hem wel erg leuk en hij leek helemaal niet op andere mannen met wie ik samen was geweest. Toen mijn moeder me niet naar Zweden kon brengen omdat ze een kaakontsteking had – zelf had ik geen rijbewijs –, heb ik hem gevraagd. Die middag nog reden we er samen naartoe. We sliepen in de auto. Eerst gingen we naar de boerderij van mijn ouders. Hij ging houthakken en eten inslaan. Ik zou daar een maand blijven tekenen. Vlak voor hij naar huis zou gaan, zei hij dat hij verliefd op me was geworden. Ik stond aan de vooravond van dat enorme project. Het was niet het moment. Toen hij thuis was, zijn we brieven gaan schrijven, heel erg veel brieven, en hij kwam een paar keer over. Met oud en nieuw was ik weer in Amsterdam en ik vroeg hem: zullen we trouwen? Ik ben na ons trouwen nog een jaar in Stockholm gebleven. Na mijn terugkomst, ben ik bij hem gaan wonen en werd ik snel zwanger van Jasmijn. Een paar jaar later werd Rosalie geboren.” ➡

30 kg op mijn rug, Lapland aan mijn voeten. En o, zo gelukkig!

Trouwen met Ad is de beste beslissing die ik ooit heb genomen

1996. Dag en nacht bracht ik door in het blekor van Juni-backen waar ik nu nog elk detail ken

'Jij bent de liefste' waar in ik Jasmijns piepkleine leven in de grote stad vastlegde

Samenwerking en vriendschap met 89-jarige Astrid Lindgren

Onze bloedjes van kinderen in de -20°C met 3 paar wanten in Zweden

Een heel belangrijk moment

Met Artsen Zonder Grenzen naar Burundi Ik schreef en tekende en denk er nog elke dag aan.

TOEKOMST

‘Er wordt soms gezegd dat een schrijver steeds hetzelfde verhaal vertelt.
Ik denk dat dat bij mij ook wel zo is’

“Toen ik *Junibacken* ontwierp, had ik veel contact met Astrid Lindgren. Ik ging in de eindfase vaak bij haar langs, ze was 89 en heel broos, maar ook krachtig. We praatten veel over vroeger en nu. Astrid Lindgren is op haar achttiende zwanger geworden. Dat was een groot drama, ze moest weg uit Zweden en het kind moest verborgen worden gehouden. Ze heeft daardoor altijd een extreem verlangen gevoeld naar haar kindertijd die opeens met een ‘hak’ was afgelopen. Ik ben zelf ook eigenlijk te snel uit mijn kindertijd gerukt. Het was in de tijd dat mijn ouders gingen scheiden. Die sprong naar de Rietveld en de druk die ik voelde om mee te doen met het volwassen leven... ik was er helemaal niet rijp voor en daar heb ik nog heel veel jaren last van gehad. **Omdat ik mijn leven lang iets extreem positiefs en daadkrachtigs heb uitgestraald, heeft niemand eigenlijk echt doorgehad dat ik me slecht voelde.** Zelfs mijn moeder, waar ik veel contact mee had en inmiddels ook mee samenwerkte, kon niet echt inschatten hoe het met me was. Ik had vreselijk veel nachtmerries, soms meerdere per nacht. Uiteindelijk heeft een psycholoog mij daarvan afgeholpen, daar ben ik hem nog vaak dankbaar voor. Het is moeilijk om als ouder overal grip op te hebben, dat zie ik nu ik zelf moeder ben, ook. Mijn vader was veel in zijn eigen wereld. Als kind zei ik altijd: ‘Hij is met een boek in zijn handen geboren.’ Ik ben mijn vader, zo rond mijn dertigste, een tijd uit het oog verloren. Ik moest afstand nemen om dingen die gebeurden en waren gebeurd beter te begrijpen. Maar uiteindelijk heeft hij mij gezocht en vonden we elkaar weer. Hij is nu 78 en zijn wereld is er nog altijd een van boeken en literatuur. Na al die stormen heb ik nu een zachte, heel dierbare relatie met hem. Ik denk weleens dat als mijn ouders niet uit Zweden waren weggegaan ze nog altijd bij elkaar

zouden zijn. Ze hebben het lang goed gehad samen. Het is heel raar... maar ik kan soms nog steeds hopen dat ze bij elkaar komen. Misschien horen deze dromen-tegen-beter-weten-in bij kinderen van gescheiden ouders. Inmiddels ben ik bijna 25 jaar aan het illustreren en schrijven. Er wordt soms gezegd dat een schrijver steeds hetzelfde verhaal vertelt. Ik denk dat dat bij mij ook wel zo is. Het eerste boek dat ik zelf schreef en tekende, *Klein verhaal over liefde*, gaat over wie ik ben. Of wie ik was. Een meisje dat vanaf een houten paal over zee uitkijkt, daarmee best tevreden is, maar op een dag iets ontwaart wat haar uit haar schulp trekt. Dit boek maakte ik vóór mijn dertigste en je kunt bijna zeggen dat ik toen net als het meisje ben weggevaaren, op zoek naar geluk. **Het is na mijn dertigste opwaarts gegaan. Eigenlijk ben ik veel dichterbij mijn kindertijd gekomen dan toen ik er middenin zat.** Vanuit mijn werk kijk ik vaak door kinderen naar de wereld. En dat is erg fijn want het mag. Sterker nog: het moet, anders kan ik mijn werk niet doen. Ik heb het gevoel dat ik kan zijn wie ik ben en doen wat ik wil. Ik voel niet dat extreme verlangen naar mijn kindertijd dat Astrid Lindgren altijd heeft gevoeld. Zelden heb ik zo zorgvuldig mijn opdrachten kunnen kiezen als de laatste jaren. Omdat ik wel anderhalf jaar aan een boek werk, moet ik heel goed nadenken voordat ik ja zeg tegen een manuscript. Ik ben nu net begonnen aan een nieuw boek, van een jonge Vlaamse schrijver, Jef Aerts. Ik kreeg maandenlang manuscripten aangeboden, maar ik leek nergens zin in te hebben. Alsof niets mij meer kon raken. Maar opeens kwam dit verhaal en toen bleek het tegendeel het geval, het ontroerde me zeer. Nu laat de uitgever mij eraan werken tot het klaar is. Niemand zet me onder druk en dat is een groot voorrecht. **De toekomst is voor mij altijd**

erg open, ik plan nooit jaren vooruit. Ik wil vooral tijd hebben om te leven. Bij periodes slurpt dat leven me op en kom ik slecht aan het werk – ik merk dat ik me veel meer dan vroeger bezighoud met het lot van de mensen om me heen. Het zal vast bij mijn leeftijd horen. Ik moet daar ruimte en tijd voor hebben en als iets aandacht vraagt, moet ik mijn werk opzij kunnen leggen. Natuurlijk moet er ook ruimte blijven voor avontuur, al is het in mijn eigen hoofd. En voor het onverwachte. Het onverwachte is het mooiste wat er is. En de verre toekomst? We hebben, net als ik vroeger, een boerderij in Zweden. Daar in de buurt, tussen de velden en bossen, woont een stokoud vrouwtje, dat hout voor haar kachel haalt op de rollator. Wie weet, word ik er later ook zo één...” ●

NAAM: Marit Törnqvist
GEBOREN: Uppsala, Zweden, 1964.
BEROEP: studeerde illustratie aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam. Sindsdien werkt ze als kinderboekenillustrator, voor onder meer Astrid Lindgren, Hans en Monique Hagen en haar eigen moeder Rita Verschuur. Ook maakt ze eigen boeken. Met haar debuut in 1995, ‘Klein verhaal over liefde’, won ze een Zilveren Griffel. Törnqvist is ook de ontwerpster van ‘Junibacken’ in Stockholm: de driedimensionale reis door het werk van Astrid Lindgren. Marit Törnqvist is getrouwd, heeft twee kinderen en woont en werkt in Amsterdam.

INTERVIEW CLEMENTINE VAN WIJNGAARDEN FOTOGRAFIE ERNIE ENKELAAR STYLING ANNEMIEKE PAARLBERG VISAGIE CARMEN VOOR VISIGN CHI